

zedeloosheid de groote afneemster? In deze benauwde en benarde tijden, over deze benarde en benauwde burgerij, heerscht het avonturiers- en avonturierstersheir, heerschen de slachtoffers van de maatschappij zelf, die nu haar laatdunkende meesters worden. Zola heeft nooit grooter waarheid uitgesproken dan deze, en Forain neemt ze à priori aan. Zijn onderwerp is „les moeurs” vertaald: de zedeloosheid.

En van deze verklaring nog geheel afstand doende, vraag ik: zijn er veel motieven, dankbaarder stof voor den waren teekenaar dan dit? Het naakt blijft voor elk beeldend kunstenaar ten allen tijde een verleidelijk voorbeeld, maar welk teekenaar met moderne (of wellicht al niet meer moderne, althans niet modieuze, doch ten minste zuivere) instincten van waarachtigheid, met eerbied en belangstelling voor de verschijningen, de momenten van het leven, zal zich vergenoegen met het weergeven van het naakt, op zich zelf, om zich zelf? Het naakt bestaat niet meer, slechts het ontkleed zijn. Dat teekent Forain met meesterschap, zonder amoureux of schelmsch te worden als Willette, dan wel verteederd als Steinlen, dat teekent hij, omdat hij het mooi vindt.

Zijn meisjes, — ach, laat ons ze zoo blijven noemen — zijn verwant aan die van Willette. Het zijn dezelfde levendige gezichten, met dezelfde fijne, geestige leden. Hij teekent zelden het zeer gemeene. Hij is onverbiddelijk, hij is onvatbaar voor illusie, maar hij heeft niet als sommige lateren, behagen in het *dégoutante*. Hij ziet klaar en scherp, maar hij kijkt zonder moedwil. „L'amour à Paris”, het is, in de meeste gevallen, een geldzaak, en hij neemt dit al weder van den beginne af aan. Hij teekent met groote verfijning, volmaakt typeerend, zelden overdrijvend, die vrouwen en haar voor den teekenaar zoo belangwekkend, zoo schoon lichaam in het gewone eenige kleedingstuk, maar hij fantaseert niet, en hij maakt haar verschijning niet gemeener, noch verleidelijker dan ze in waarheid is. In het onderschrift noteert hij haar harde, zakelijke, en in deze situatie voor den onbevooroordeelde doch niet verstompte, nog altijd zoo wanluiderende opmerkingen, en

dat onderschrift vloekt niet met de teekening, want beide zijn waar.

Welk een typen en modellen, intusschen, biedt deze wereld, de *demi-monde*, den teekenaars! Daar zijn de „*mamans*”, gewoonlijk door de dochters geprest in haar veeleischenden dienst, de botte, hebzuchtige, onverschillige „*mamans*”, daar zijn de cliënten, de lichtzinnige jongelui, de vicieuze of zich vervelende echtgenooten, en de „*satisfaits*”, de „*vieux satires*”. Alles karakterrollen in deze „*comédie parisienne*”, wel de moeite van het creëeren waard! En Forain teekent ze prachtig, zoo scherp, zoo waar; hun gelaatstrekken, hun gestalten, hun kleeren. Hoe vlot en hoe expressief is deze teekening, hoe weinig denkt men aan lijnen, en hoe voortdurend aan vorm en licht! Ze behoeft de kleur niet; en is zóó reeds kleurig, kernig en rijk genoeg. Forain is op dit gebied wat Manet en Degas elk op hunne wijze in de schilderkunst zijn, hij teekent vorm en licht met minder middelen dan waarmee anderen enkel een verward samenstel van vlakken en lijnen teweeg brengen. En alles is zoo sober, zoo voorname, zoo geheel niet „*chic*”. Zijn trant is zonder ostentatie; nergens is de aandacht geleid naar het bijzonder elegante van deze figuur of het plumpe van die; toch is dit voortdurende contrast tusschen fijnheid en grofheid, geest en bruutheid voortdurend aanwezig in zijn composities. De accessoires zijn altijd schaarsch en nooit is er bij verwijld met het genoeg dat Caran d'Ache er in schept, maar altijd raak, juist wat ze moeten zijn in dit milieu, op dit tijdstip, in deze situatie. Wie teekent beter, met zoo luttel en zoo fraaie lijnen het hemd dat zich over een lichaam plooit, de doek, die over een stoel is geworpen, een achteloos slap neerhangend been, met of zonder kleeding en schoeisel? Wie teekent geestiger de kokette poses der meisjes, de geboeide of onverschillige houdingen der mannen. Dit is karakteriseeren in zijn perfectsten, meest krasen en meest zuiver-schilderachtigen vorm.

En ook met zijn *légendes*, zijn onderschriften karakteriseert hij. Deze meester-teekenaar is een ongemeen begaafde schrijver in dit bepaald genre; niets (behalv zijn prent) kan